

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ลักษณะทั่วไปของแม่บ้านเกษตรกรที่ทำการวิจัยทั้งหมดมีอายุเฉลี่ย 42.27 ปี ส่วนมากจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และสามารถอ่านออกเขียนหนังสือได้ มีบุตรโดยเฉลี่ย 2.68 คน อาชีพส่วนใหญ่ทำนาและทำสวน มีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนละ 32,882 บาทต่อปี ส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านมาก

ทัศนคติของแม่บ้านเกษตรกรที่มีต่องานส่งเสริมเคหกิจเกษตร

1. แม่บ้านเกษตรกรมีความสนใจและมีความพร้อมที่จะเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ที่เจ้าพนักงานเคหกิจเกษตรสอนตามลำดับความสำคัญมากน้อย ดังนี้ คือ วิชาอาหารและโภชนาการ การเกษตร อนามัยอาหาร ประดิษฐ์วัสดุและตัดเย็บเสื้อผ้า

2. ทัศนคติของแม่บ้านเกษตรกรต่อลักษณะการดำเนินงานเคหกิจเกษตร แม่บ้านเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อ วิธีการส่งเสริม การใช้อุปกรณ์การสอนและเนื้อหาวิชา ยกเว้นเนื้อหาวิชาอาหารและโภชนาการ อนามัยอาหาร และประดิษฐ์วัสดุ จะมีทัศนคติที่ไม่ดีเฉพาะเรื่องการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย

3. ทัศนคติของแม่บ้านเกษตรกรที่มีต่อ เจ้าพนักงานเคหกิจเกษตร แม่บ้านเกษตรกรจะมีทัศนคติที่ดีต่อ เจ้าพนักงานเคหกิจเกษตรทุกเรื่อง คือลักษณะการพูด การวางตัว ความสามารถในการให้ความรู้ การแก้ปัญหาและในเรื่องการมีมนุษยสัมพันธ์

เมื่อเปรียบเทียบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อทัศนคติของแม่บ้านเกษตรกรต่องานส่งเสริมเคหกิจเกษตรหรือการพิสูจน์สมมติฐาน พบว่า

1. แม่บ้านเกษตรกรที่มีอายุน้อยและแม่บ้านเกษตรกรที่มีอายุมาก จะมีทัศนคติที่ดีต่องาน
เคหกิจเกษตร ไม่แตกต่างกัน
2. แม่บ้านเกษตรกรที่มีการศึกษาสูงและแม่บ้านเกษตรกรที่มีการศึกษาต่ำ จะมีทัศนคติที่
ดีต่องานเคหกิจเกษตร ไม่แตกต่างกัน
3. แม่บ้านเกษตรกรที่มีรายได้สูงและแม่บ้านเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำ จะมีทัศนคติที่ดีต่อ
งานเคหกิจเกษตร ไม่แตกต่างกัน
4. แม่บ้านเกษตรกรที่มีบุตรน้อยและแม่บ้านเกษตรกรที่มีบุตรมาก จะมีทัศนคติที่ดีต่องาน
เคหกิจเกษตร ไม่แตกต่างกัน
5. แม่บ้านเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านสูงกับแม่บ้านเกษตรกรที่มีส่วนร่วม
ในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านต่ำ จะมีทัศนคติที่ดีต่องานเคหกิจเกษตร ไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ผลการสำรวจปัญหาและความต้องการของแม่บ้านเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับงาน
ส่งเสริมเคหกิจเกษตรมีดังนี้

แม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีปัญหาเรื่อง ระยะเวลาการฝึกอบรมด้านเคหกิจ
เกษตรใช้เวลาสั้น ควรจะมากกว่า 2 วัน ขาดแคลนเงินทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไม่มี
ตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และขาดอุปกรณ์การฝึกอบรม

สำหรับความต้องการของแม่บ้านเกษตรกร มีความต้องการอุปกรณ์การฝึกอบรม
ไว้ที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเอง ประสงค์จะให้เจ้าหน้าที่อบรมด้านเคหกิจเกษตรอย่างน้อยปีละ 2
ครั้ง โดยเฉพาะต้องการอบรมเพิ่มเติมในวิชาอาหารและโภชนาการ ถนนอาหาร และประดิษฐ์
วัสดุ (จากดอกไม้และใบตอง)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงทัศนคติและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อทัศนคติของแม่บ้าน เกษตรกร ตลอดจนปัญหาและความต้องการของแม่บ้าน เกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมเคหกิจ เกษตร โดยจะ ได้นำ เสนอถึงประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ความสนใจและความพร้อมที่จะเรียนวิชาต่าง ๆ

แม่บ้าน เกษตรกรมีความสนใจและความพร้อมที่จะเรียนวิชาต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญมาก-น้อย คือ วิชาอาหารและโภชนาการ การเกษตร ถนอมอาหาร ประดิษฐ์วัสดุและตัดเย็บเสื้อผ้า เมื่อพิจารณาแล้ว 4 วิชาแรก แม่บ้าน เกษตรกรจะมีความสนใจและความพร้อมที่จะเรียนอยู่ในระดับ "มาก" เพราะสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับสภาพครอบครัวและสังคมได้ เช่น วิชาอาหารและโภชนาการวิชาประดิษฐ์วัสดุ (จากดอกไม้และใบตอง) สามารถนำไปใช้งานประเพณีต่าง ๆ ได้ ส่วนวิชาตัดเย็บเสื้อผ้า มีความสนใจและความพร้อมที่จะเรียนอยู่ในระดับ "น้อย" อาจเนื่องจากวิชาตัดเย็บเสื้อผ้าจะต้องใช้ระยะเวลาอบรมนาน เทคนิควิธีการละเอียดประณีตและอุปกรณ์ที่ใช้จะต้องมีการลงทุนสูง แม่บ้าน เกษตรกรส่วนใหญ่คิดว่าเมื่อเรียนไปแล้ว ไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพอย่างจริงจัง ได้ จึงให้ความสนใจน้อย อย่างไรก็ตามวิชาตัดเย็บเสื้อผ้าก็ยังมิได้ดำเนินการฝึกอบรมแก่แม่บ้าน เกษตรกรอำเภอเมืองน่านด้วย

2. ทัศนคติของแม่บ้าน เกษตรกรต่อการดำเนินงานเคหกิจ เกษตร

จากการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมแม่บ้าน เกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาต่าง ๆ คือ วิชาอาหารและโภชนาการ ถนอมอาหาร ประดิษฐ์วัสดุและวิชาการเกษตรแต่จะมีเฉพาะบางเรื่องเท่านั้นที่มีทัศนคติที่ไม่ดีซึ่งจะนำมากล่าวดังต่อไปนี้

2.1 ทัศนคติต่อเนื้อหาวิชา

จากผลการศึกษาพบว่า แม่บ้าน เกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อเนื้อหาวิชาการด้านเคหกิจ เกษตร ทั้งในด้านความเข้าใจในเนื้อหาวิชาและความสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้

ประโยชน์ในครอบครัว แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าความรู้ที่ได้รับจากวิชาอาหาร-โภชนาการ อนามัย อาหารและประดิษฐ์วัสดุ จากเจ้าหน้าที่ แม่บ้านเกษตรกรสามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือยึดเป็น อาชีพได้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรางค์รัตน์ (2522) ที่กล่าวว่า แม่บ้านไม่สามารถนำ ความรู้จากวิชาที่ได้รับ ไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพได้ เพราะประสบการณ์ ทักษะในแต่ละ วิชามีน้อย คุณภาพผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน ด้อยกว่าผู้ประกอบการโดยตรง และไม่มีตลาดรองรับ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เนื้อหาวิชาที่เจ้าหน้าที่สอนจะต้องเน้นที่การฝึกให้แม่บ้าน เกษตรกรมีทักษะ ในการทำสิ่งนั้น ๆ ให้มีคุณภาพและผลิตในสิ่งที่ตลาดต้องการ สำหรับวิชาการเกษตร แม่บ้าน เกษตรกรมีความคิดเห็นว่าเนื้อหาวิชา ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในอาชีพได้ ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร (2530) ที่ว่า เพื่อให้แม่บ้าน เกษตรกรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเกษตร ได้มีความรู้ ความสามารถทางด้านการเกษตร เช่นเดียวกับเกษตรกรชาย

2.2 ทักษะติดต่อวิธีการส่งเสริม

เจ้าพนักงานเคหกิจเกษตรได้ใช้วิธีการส่งเสริมเคหกิจเกษตร แก่แม่บ้าน เกษตรกรด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ จากการศึกษารวมทัศนคติแม่บ้าน เกษตรกร พบว่าแม่บ้าน เกษตรกรจะมีทัศนคติที่ดีต่อวิธีการส่งเสริมของ เจ้าพนักงานเคหกิจเกษตร เนื่องจากเจ้าหน้าที่ได้ ให้โอกาสแก่แม่บ้าน เกษตรกร ปฏิบัติทดลองด้วยตนเองภายหลังรับฟังการบรรยายภาคทฤษฎีแล้วทั้ง ปฏิบัติเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล ทำให้สมาชิกทุกคนได้เพิ่มทักษะและการมีส่วนร่วมในผลงาน ด้าน การเลือก เรื่องที่จะสอน เจ้าหน้าที่จะประชุมทำแผนการฝึกอบรมร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรล่วงหน้า เพื่อคัดเลือกเรื่องที่จะสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น สอดคล้องกับความต้องการ ของแม่บ้าน เกษตรกร ส่วนการติดตามผลการอบรม เจ้าพนักงาน เคหกิจ เกษตรจะออกติดตาม เยี่ยมเยียนสมาชิกแม่บ้าน เกษตรกรตามแผนปฏิบัติงาน จึงทำให้แม่บ้าน เกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อวิธี การส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ในประเด็นดังกล่าว

สำหรับวิธีการส่งเสริม โดยเชิญวิทยากรเฉพาะ เรื่องจากภายนอกมาให้ ความรู้ นั้น แม่บ้าน เกษตรกรมีทัศนคติที่ปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจาก เจ้าหน้าที่ไม่สามารถจัดหาวิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ เรื่องมาให้ความรู้แก่แม่บ้าน เกษตรกรได้บ่อยครั้งนัก ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า

ในท้องถิ่นหรือพื้นที่ใกล้เคียง ไม่มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องนั้นๆ หรือขาดงบประมาณในการดำเนินการ จึงทำให้แม่บ้านเกษตรกรได้รับโอกาสเช่นนี้น้อยมาก ผู้วิจัยเห็นว่า การถ่ายทอดความรู้ด้านเทคนิค-เกษตรแก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผู้ให้ความรู้ส่วนใหญ่เป็นเจ้าพนักงานเทคนิคเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีร์วัลย์ และคนอื่น ๆ (2532) ที่กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีในการแปรรูปผักและผลไม้ ความรู้ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.70 ได้มาจากเจ้าพนักงานเทคนิคเกษตรอีกร้อยละ 46.30 ได้มาจากแหล่งอื่น ๆ เช่น เพื่อนบ้าน ทัศนศึกษา ญาติ แม่ค้าและการฝึกหัดด้วยตนเอง ดังนั้น การส่งเสริมเทคนิคเกษตรที่ต้องใช้วิทยากรผู้ชำนาญเฉพาะสาขาอาชีพ จำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยผู้บริหารทุกระดับควรให้ความสนใจด้านประสานงานอย่างจริงจัง

2.3 ทัศนคติต่อการใช้อุปกรณ์การสอน

จากผลการวิจัย พบว่าแม่บ้านเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้อุปกรณ์การสอนของเจ้าพนักงานเทคนิคเกษตร เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีความสามารถในการสอนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะสิ่งที่น่าสนใจประกอบการสอน ก็เป็นสิ่งที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เพราะได้มีการวางแผน เตรียมงาน พิจารณาช่วงฤดูกาลที่มีผลผลิตหรือวัสดุฝึกอบรมหรือวัสดุเพื่อการแปรรูปมากในแต่ละท้องถิ่นแต่ละหมู่บ้าน การใช้อุปกรณ์การสอนมีส่วนช่วยให้แม่บ้านเกษตรกรเข้าใจในเนื้อหาวิชาเป็นอย่างดี จึงมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้อุปกรณ์การสอนของเจ้าหน้าที่

3. ทัศนคติของแม่บ้านเกษตรกรที่มีต่อเจ้าพนักงานเทคนิคเกษตร

เจ้าพนักงานเทคนิคเกษตร เป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบการฝึกอบรมแก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทุกกลุ่มในเขตอำเภอที่ได้รับมอบหมาย จากผลการวิจัย พบว่าแม่บ้านเกษตรกรในท้องถิ่นที่ทำการวิจัยมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าพนักงานเทคนิคเกษตรทุก ๆ ด้าน คือ ด้านลักษณะการพูด การวางตัว ความสามารถในการให้ความรู้ แก้ปัญหาและด้านมนุษยสัมพันธ์ ทั้งนี้ เนื่องมาจากการปฏิบัติงานส่งเสริมเทคนิคเกษตรแก่แม่บ้านเกษตรกร ได้รับการเอาใจใส่อย่างจริงจังจากเจ้าพนักงานเทคนิคเกษตร เกษตรตำบล ตลอดจนผู้บริหารระดับอำเภอ คือ เกษตรอำเภอและผู้ช่วยเกษตรอำเภอ ซึ่งเป็นชุดที่ปฏิบัติงานให้การอบรมเผยแพร่ความรู้ด้านเทคนิคเกษตร เป็นแผนปฏิบัติงาน

ถาวรประจำป้อย่างสม่ำเสมอ ด้านการช่วยเหลือกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สำนักงานเกษตรอำเภอได้สนับสนุนการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วยผู้แทนระดับตำบล หมู่บ้าน เพื่อการประสานงานกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การผลิตและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของสมาชิก ด้านการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สนับสนุนการจัดตั้งร้านค้าสหกรณ์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จัดตั้งโครงการออมทรัพย์กระบอกไม้ไผ่ได้เงิน (การออมทรัพย์เพื่อเป็นทุนซื้อปัจจัยการผลิตและสวัสดิการในครอบครัว เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตรหลาน) โครงการผลิตอาหารเพื่อโภชนาการ โครงการอาหารเสริมเด็กก่อนวัยเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในท้องถิ่นของแม่บ้านเกษตรกร

การสนับสนุนช่วยเหลือและความสามารถในการฝึกอบรมกลุ่มแม่บ้านดังกล่าว ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมือง สามารถพัฒนาตนเองจนได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับจังหวัดและระดับภาค อันเป็นผลให้แม่บ้านเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าพนักงานเคหกิจเกษตร และชุดทีมงานส่งเสริมเคหกิจเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอ

4. เปรียบเทียบถึงปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ระดับอายุ การศึกษา รายได้ จำนวนบุตรและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้าน ที่มีผลต่อทัศนคติของแม่บ้านเกษตรกรที่มีต่องานส่งเสริมเคหกิจเกษตร หรือการพิสูจน์สมมติฐาน

จากผลการศึกษาสมมติฐานแม่บ้านเกษตรกรที่มีอายุน้อยกับอายุมาก แม่บ้านเกษตรกรที่มีการศึกษาสูงกับการศึกษาต่ำ แม่บ้านเกษตรกรที่มีรายได้สูงกับรายได้ต่ำ แม่บ้านเกษตรกรที่มีบุตรน้อยกับบุตรมาก และแม่บ้านเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมสูงกับที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่ำ ปรากฏว่า แม่บ้านเกษตรกรกลุ่มดังกล่าวมีทัศนคติที่ดีต่องานเคหกิจเกษตรไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ว่าแม่บ้านเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม จะมีทัศนคติที่ดีต่องานเคหกิจเกษตร "แตกต่างกัน" ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินงานส่งเสริมเคหกิจเกษตรของเจ้าพนักงานเคหกิจเกษตร และคณะได้มุ่งปฏิบัติกับสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรโดยมิได้เลือกวัย ระดับการศึกษา ระดับรายได้ ฯลฯ เพื่อให้เข้าใจในวิชาที่อบรม โดยปรับเนื้อหาวิชาการให้ถ่ายทอดกลุ่มบุคคลเป้าหมาย

สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ครอบครัวได้ นอกจากนี้วิธีการส่งเสริมเคหกิจเกษตร
 เจ้าพนักงานเคหกิจเกษตร ได้พยายามเลือกเรื่องตามข้อเสนอของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เหมาะสม
 กับสภาพท้องถิ่น สามารถนำวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ แม่บ้านเกษตรกรมีโอกาสปฏิบัติ
 ทดลองด้วยตนเอง และหลังการฝึกอบรมแล้วมีภาคีนักวิชาการ ดนตรี ซึ่งช่วยให้เกิดความสามัคคี
 และความเข้าใจดีต่อกัน ทางด้านแรงจูงใจ สำนักงานเกษตรอำเภอให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดำเนิน
 กิจกรรมต่อเนื่องตลอดปี โดยผ่านชมรมแม่บ้านเกษตรกร (คณะกรรมการกลางกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
 ระดับอำเภอ) เป็นองค์กรผู้ประสานกิจกรรม กิจกรรมที่ดำเนินการคือกิจกรรมร้านค้าสหกรณ์กลุ่ม
 แม่บ้านเกษตรกร โครงการระบอไม้ไผ่ได้เงินเพื่อการออมทรัพย์ กิจกรรมพัฒนากิจสงเคราะห์
 แม่บ้านและการแข่งขันกิจกรรมการเกษตรตลอดปีที่แม่บ้านเกษตรกรร่วมกันทำเพื่อก่อให้เกิดรายได้
 แก่กลุ่มและครอบครัว โดยมีภาคเอกชนให้การสนับสนุนในด้านรางวัล

ส่วนด้านการปฏิบัติตนของเจ้าพนักงานเคหกิจเกษตรทั้งลักษณะการพูด การวางตัว
 ความสามารถในการให้ความรู้ การแก้ไขปัญหาและมนุษยสัมพันธ์ ได้ปฏิบัติกับแม่บ้านเกษตรกรทุกคน
 เช่นเดียวกัน ตลอดจนการประสานงานผู้นำหมู่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นผลทำให้แม่บ้าน
 เกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีความพึงพอใจ เข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่องานส่งเสริมเคหกิจเกษตร ไม่
 แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรางค์รัตน์ (2522) ที่กล่าวว่า แม่บ้านที่มีอายุมากกับ
 อายุน้อย แม่บ้านที่มีการศึกษาสูงกับการศึกษาต่ำ แม่บ้านที่มีรายได้สูงกับรายได้ต่ำ แม่บ้านที่มีบุตร
 น้อยกับบุตรมาก ทั้งสองกลุ่มจะมีทัศนคติที่ดีต่องานเคหกิจเกษตรไม่แตกต่างกัน ยกเว้นแม่บ้านที่มี
 ส่วนร่วมในกิจกรรมสูง กับมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่ำ จะมีทัศนคติที่ดีต่องานเคหกิจเกษตรแตกต่างกัน
 อาจจะเป็นเนื่องจากแม่บ้านที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมสูงมีโอกาสเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติทดลองด้วยตนเอง
 และมีส่วนร่วมกับเพื่อนแม่บ้านในด้านการฝึกปฏิบัติเป็นกลุ่ม ตลอดจนมีโอกาสได้รับการบริการช่วย
 เหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่มากกว่าแม่บ้านที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่ำ จึงทำให้มีทัศนคติที่
 ต่องานเคหกิจเกษตรแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยนี้ขัดแย้งกับงานวิจัยของสมเพียร (2525) เรื่อง
 ทัศนคติของแม่บ้านที่มีต่องานส่งเสริมโภชนาการ กรมอนามัย ที่กล่าวว่า แม่บ้านที่มีอายุน้อยจะมี
 ทัศนคติแตกต่างกับแม่บ้านที่มีอายุมาก ทั้งในเรื่องเนื้อหาวิชา วิธีการส่งเสริมและคุณสมบัติของ
 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมโภชนาการ แม่บ้านที่มีการศึกษาสูงจะมีทัศนคติแตกต่างกับแม่บ้านที่มีการศึกษาต่ำ

เฉพาะในเรื่องวิธีการส่งเสริม แม่บ้านที่มีรายได้สูงจะมีทัศนคติแตกต่างกับแม่บ้านที่มีรายได้ต่ำ ในเรื่องคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมโภชนาการ ทั้งหมดเป็นความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยนี้พอจะอธิบายได้ว่าเป็นทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมโภชนาการของแม่บ้านทั่วไป ซึ่งทัศนคติของแม่บ้านที่มีความแตกต่างกันในด้านอายุ ระดับการศึกษาและรายได้ ต่อเจ้าหน้าที่โภชนาการอาจเป็นเพราะว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมโภชนาการส่วนใหญ่จะเป็นคนในท้องถิ่นปฏิบัติงานในพื้นที่เดิมเป็นเวลานานๆ โดยมีได้โยกย้ายสลับเปลี่ยนเลย เป็นผลให้ทัศนคติของแม่บ้านบางกลุ่มแตกต่างกัน นอกจากนี้ทัศนคติของแม่บ้านที่แตกต่างกันย่อมขึ้นกับลักษณะการดำเนินงานส่งเสริม เช่น เนื้อหาวิชา การวางตัว มนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ในการให้คำนิยามว่า "ทัศนคติ" ของไวรัช (2522) ที่กล่าวว่าทัศนคติมีการเปลี่ยนแปลงได้ ถ้ามีการเปลี่ยนสถานการณ์ต่าง ๆ ของสิ่งเรานั้น ดังนั้นทัศนคติของแม่บ้านย่อมแตกต่างกันออกไปตามกลุ่มตัวอย่าง สถานที่และสถานการณ์

5. ปัญหาและความต้องการของแม่บ้านเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริม

เคหกิจเกษตร

จากการรับรู้ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ มีประเด็นสำคัญของปัญหาและความต้องการของแม่ ไปบ้านเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมเคหกิจเกษตร ดังนี้

ปัญหา

1. ปัญหาการรับความรู้จากเจ้าหน้าที่ พบว่าระยะเวลาการฝึกอบรมเคหกิจเกษตร

จำนวน 2 วันต่อกลุ่มนั้น ไม่เพียงพอสำหรับความต้องการของแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่ต้องการมากกว่า 2 วัน ทั้งนี้เนื่องจากสำนักงานเกษตรอำเภอเมือง มีกลุ่มแม่บ้านที่อยู่ในความรับผิดชอบถึง 119 กลุ่ม ช่วงเวลาการอบรมแต่ละกลุ่มจึงอยู่ในวงจำกัด นักวิชาการเคหกิจเกษตรผู้ให้การอบรมต้องทำงานวิชาการประจำสำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอเมือง จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการการฝึกอบรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า

กรมส่งเสริมการเกษตรควรริบดำเนิการเพิ่มอัตรากำลังเจ้าพนักงานเคหกิจเกษตร ประจำสำนักงานเกษตร อำเภอเมือง เช่นเดียวกับอำเภออื่น ๆ เพื่อจะได้ทุ่มเทเวลาให้กับงานอบรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อย่างจริงจังมากขึ้น สำหรับแม่บ้านเกษตรกรที่ไม่ค่อยมีเวลารับการอบรมเนื่องมาจากความต้อยทางเศรษฐกิจต้องรับภาระงานในครัวเรือนและงานรับจ้างนอกบ้าน ไม่สามารถรับการอบรมอย่างสม่ำเสมอได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุอาภา (2522) ที่กล่าวว่าแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา อ่าน ไม่ออก เขียน ไม่ได้ถึงร้อยละ 57.89 เนื่องจากมีภาระทั้งงานอาชีพและงานภายในบ้านมาก จึงมีโอกาสร่วมกิจกรรมชุมชนเพียงร้อยละ 12.63 (พ่อบ้านร้อยละ 42.11) เจ้าพนักงานเคหกิจเกษตรหรือเกษตรตำบลที่รับผิดชอบควรจะได้ศึกษาเรื่องที่แม่บ้านเกษตรกรต้องการแล้วนำไปถ่ายทอดในระหว่างการติดตามเยี่ยมเยียน ตามแผนการติดตามและเยี่ยมเยียนที่เหมาะสม

2. ปัญหาการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม/กิจกรรมส่วนตัว พบว่า แม่บ้านเกษตรกรมีปัญหาด้านการขาดเงินทุนเพื่อดำเนินกิจกรรม ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ไม่มีตลาดรองรับ ขาดอุปกรณ์การฝึกอบรมและวัตถุดิบ ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาเงินทุนเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการผลิตของกลุ่มแม่บ้าน เนื่องจากฐานะเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย หากจะหวังพึ่งงบประมาณจากราชการคงเป็นไปได้ยาก สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน/บุคคล ที่ดำเนินงานกิจกรรมที่มีแนวโน้มจะเป็นธุรกิจ ควรกล้าเสี่ยงในการลงทุน เช่นการกู้ยืมเงินจากองค์กรเอกชนที่ให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาสตรี ในด้านตลาดผลิตภัณฑ์แม่บ้านเกษตรกร ผู้วิจัยเห็นว่า ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จะต้องพิถีพิถันในเรื่องคุณภาพ มาตรฐานการบรรจุหีบห่อ และผลิตภัณฑ์ต้องทันสมัยหรือทันต่อเทียวเป็นอันดับแรก โดยกำหนดกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่แน่นอนเพื่อจะสามารถพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับกลุ่มบุคคลเป้าหมายได้ ปัญหาการขาดอุปกรณ์และวัตถุดิบ แม่บ้านเกษตรกรควรจจะเลือกผลิตจากวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นตามฤดูกาลที่เหมาะสม หรือถ้าหากกิจกรรมใดสามารถขายหรือดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ควรที่จะได้มีการวางแผนการผลิตวัตถุดิบควบคู่ไปด้วย

3. ปัญหาการบริหารกลุ่ม มีปัญหาเพียงเล็กน้อยพบว่า คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขาดความเข้มแข็ง อาจเนื่องมาจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นองค์กรเล็ก ๆ ยังไม่มีอุดมการณ์ที่แท้จริงทำให้ขาดความสามัคคี และการเสียสละของผู้นำกลุ่มตลอดจนสมาชิก ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาด้านการบริหารกลุ่ม จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากผู้บริหารระดับจังหวัด อำเภอ ผู้นำท้องถิ่น(กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) คณะกรรมการหมู่บ้าน และพ่อบ้านเกษตรกร ให้คำปรึกษาแนะนำ และกระตุ้นให้กลุ่มมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และช่วยตนเองในการพัฒนาครอบครัวและชุมชน

ความต้องการ

แม่บ้านเกษตรกร มีความต้องการอุปกรณ์การสอน ไว้ประจำกลุ่มแม่บ้านของตนเอง เช่น วัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือน เพื่อประกอบการสาธิต การฝึกปฏิบัติด้านวิชาการ ต้องการฝึกอบรมวิชาเกษตรกรรมอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง โดยเฉพาะวิชาอาหารและโภชนาการ อนามัยอาหาร ประดิษฐ์วัสดุ (ประเภทดอกไม้ใบตอง) และวิชาการเกษตรต้องการอบรมเพิ่มเติมจากที่ได้รับตามปกติ ด้านกิจกรรมกลุ่มต้องการดำเนินกิจกรรมในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง บางครั้งกิจกรรมกลุ่มอาจจะหยุดชะงักไป เนื่องจากขาดเงินทุนและคณะกรรมการกลุ่มไม่สามารถหาทุนมาบริหารงานกิจกรรมกลุ่มได้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการพัฒนาชุมชน องค์กรพัฒนาสตรี และอื่น ๆ ควรให้คำแนะนำหรือสนับสนุนตามที่แม่บ้านต้องการผ่านชมรมแม่บ้านเกษตรกรระดับจังหวัดและอำเภอ มิใช่ต่างคนต่างทำ ดังแนวความคิดของยุพา (2528) ที่กล่าวว่า ในการพัฒนาสตรีในประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องมาจากความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ ที่มีอยู่ ซึ่งแต่ละองค์กรก็มีแนวความคิดแตกต่างกัน ดังนั้นในการพัฒนาสตรี จึงต้องมุ่งเน้นถึงปัญหาที่แท้จริงของสตรี และในการดำเนินงานต้องประสานงานและสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกลุ่มสตรี และ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรจะได้กระตุ้นให้แม่บ้านเกษตรกรได้ดำเนินกิจกรรมแบบพึ่งตนเองให้มากที่สุด

นักวิชาการ เกษตร ประจำสำนักงานเกษตรจังหวัด ในฐานะผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมเกษตรอำเภอเมือง ให้ทรงตระหนักเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมือง ว่าการจัดองค์กรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี แต่การนำองค์กรมาใช้ประโยชน์ในด้านพัฒนาชุมชนยังไม่มากเท่าที่ควร เช่นการประสานงานด้านตลาดผลิตภัณฑ์ควรดำเนินการให้มากกว่านี้ นโยบายด้านการฝึกอบรมควรเน้นการนำผลการอบรมมาปรับใช้เป็นการเพิ่มรายได้มากกว่าวัตถุประสงค์อื่น ๆ นอกจากนี้งานส่งเสริมเกษตร ควรมีการประสานงานระดับปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น เช่น เจ้าหน้าที่พัฒนาการประจำตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบล และผู้นำท้องถิ่น เพื่อลดความซ้ำซ้อนงานพัฒนาสตรีของหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับอำเภอและตำบล

ข้อเสนอแนะ

เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและส่งเสริมงานเกษตร ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเห็นควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการฝึกอบรมเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอ ควรวางแผนการอบรม โดยสำรวจความต้องการของแม่บ้านเกษตรกร พิจารณาเรื่องที่จะอบรมและเนื้อหาวิชาที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพให้มากที่สุด ตลอดจนช่วงเวลาที่เหมาะสมในท้องถิ่น
2. ควรเชิญวิทยากรเฉพาะเรื่องจากที่อื่นมาให้ความรู้แก่แม่บ้านเกษตรกร ในกรณีที่เจ้าพนักงานเกษตรไม่มีความชำนาญ เพื่อให้ผู้รับการอบรมเกิดความกระตือรือร้น ไม่เบื่อหน่าย และเพิ่มทักษะ ทั้งนี้ผู้บริหารระดับจังหวัด - อำเภอจะต้องให้การสนับสนุนการเชิญวิทยากรพิเศษอย่างจริงจัง
3. ควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสตรีทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เพื่อสนับสนุนทุนในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในรูปเงินกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้กลุ่มพัฒนาตนเองโดยความสามารถของสมาชิก - คณะกรรมการกลุ่ม ที่ดำเนินกิจกรรมเป็นคณะ

4. ในด้านตลอดรองรับผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร แม่บ้านเกษตรกรจะต้องทราบกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่แน่นอนและผลิตในสิ่งที่ตลาดต้องการ โดยพิถีพิถันในเรื่องมาตรฐานและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้มาก ชมรมแม่บ้านเกษตรกรระดับจังหวัด-อำเภอ ควรเป็นผู้ประสานในด้านจัดหาตลาดผลิตภัณฑ์และประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางยิ่งขึ้น

5. กรมส่งเสริมการเกษตรควรเร่งรัด เพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่งานเคหกิจเกษตรให้ประจำสำนักงานเกษตรอำเภอเมือง เช่นเดียวกับอำเภออื่น ๆ เพื่อให้สามารถเพิ่มจำนวนครั้งของการอบรมเคหกิจเกษตรให้มากขึ้นอย่างน้อย กลุ่มละ 2 ครั้งต่อปีและจำนวนวันให้มากกว่า 2 วันต่อครั้ง เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้รับเนื้อหาวิชาที่สมบูรณ์ มีโอกาสปฏิบัติทดลองด้วยตนเองเพิ่มพูนทักษะมากกว่านี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ศึกษาถึงแนวทาง รูปแบบที่เหมาะสมในการฝึกอบรมเคหกิจเกษตรที่สามารถนำเอาความรู้ไปประกอบเป็นอาชีพได้
2. ศึกษาถึงความพร้อมของผู้นำท้องถิ่น คณะกรรมการหมู่บ้าน ในการสนับสนุนงานเคหกิจเกษตร
3. ศึกษาถึงทัศนคติของผู้นำท้องถิ่นต่อการส่งเสริมเคหกิจเกษตร